

EUROOPA KOHTU OTSUS

10. märts 1993*

Rasedus- ja sünnitustoetus – Elamisõue – Kehtivus

Kohtuasjas C-111/91,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigusnõunik Maria Patakia, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse esindaja Roberto Hayder, Wagner Centre, Kirchberg,

hageja,

versus

Luksemburgi Suurhertsogiriik, esindaja: sotsiaalkindlustusinspektsiooni direktor Georges Schroeder, keda abistas: advokaat Louis Schiltz, Luxembourg, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, 2 rue du Fort Rheinsheim,

kostja,

mille esemeks on tuvastada, et kehtestades rasedus- ja sünnitustoetuste maksmisele elukoha nõuded, on Luksemburgi Suurhertsogiriik rikkunud nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires artikli 7 lõikest 2 (EÜT 1968, L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15), nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artikli 18 lõikest 1 (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), nagu seda on kodifitseeritud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 (EÜT 1983, L 230, lk 6), ja EMÜ asutamislepingu artiklist 52 tulenevaid kohustusi,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: esimese ja viienda koja esimees G. C. Rodríguez Iglesias presidendi ülesannetes, esimese ja viienda koja esimehed M. Zuleeg ja J. L. Murray, kohtunikud G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse ja D. A. O. Edward,

kohtujurist: F. G. Jacobs,

kohtusekretär: kohtusekretäri asetäitja H. von Holstein,

võttes arvesse kohtuistungit ettekannet,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

olles kuulunud 17. novembri 1992. aasta kohtuistungil ära poolte suuliselt esitatud argumendid,

olles kuulunud 16. detsembri 1992. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Euroopa Ühenduste Komisjon esitas Euroopa Kohtu kantseleisse 12. aprillil 1991 saabunud hagi, mille esemeks on tuvastada, et kehtestades rasedus- ja sünnitustoetuste maksmisele elukoha nõuded, on Luksemburgi Suurhertsogiriik rikkunud nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires artikli 7 lõikest 2 (EÜT 1968, L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15), nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artikli 18 lõikest 1 (EÜT 1971, L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), mida kodifitseeriti nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 (EÜT 1983, L 230, lk 6), ja EMÜ asutamislepingu artiklist 52 tulenevaid kohustusi.

2. Komisjon vaidlustas Luksemburgi seadusandluse põhjusel, et see kehtestab rasedus- ja sünnitustoetuste maksmise tingimuseks elukoha nõuded, mis on diskrimineerivad Luksemburgi Suurhertsogiriigi mitmete isikurühmade suhtes, kellele on tagatud õigus vabalt liikuda.

3. Sünnitoetus on jagatud kolme ossa: sünnituseelne toetus, nõuetekohane sünnitoetus ja sünnitusjärgne toetus; komisjon vaidlustas üksnes kahe esimese osa andmise tingimused. Esimene osa makstakse siis, kui tulevane ema on läbinud viimase seadusega ettenähtud arstliku läbivaatuse. Sellise toetuse maksmise tingimuseks on, et tulevase ema "alaline elukoht" on olnud Luksemburgi Suurhertsogiriigis üks aasta enne lapse sündi ja et ta on käinud kõikidel seadusega ettenähtud arstlikel läbivaatustel. Sünnitoetuse teine osa makstakse pärast lapse sündi, kuid üksnes juhul, kui on täidetud kolm tingimust: sünnitus peab olema toimunud Luksemburgi territooriumil (või välisriigi territooriumil, kui ema riigist väljas viibimine toimus põhjendatud alustel), üks vanem peab lapse sünni hetkeks olema olnud vähemalt üks aasta Suurhertsogiriigi alaline elanik ning ema peab olema läbinud sünnitusjärgse arstliku läbivaatuse.

4. Rasedustoetust makstakse igale rasedale või sünnitanud naisele tingimusel, et ta on olnud vähemalt terve aasta enne õiguse tekkimise kuupäeva Suurhertsogiriigi alaline elanik või tema abikaasa on olnud kolm aastat enne kõnealust kuupäeva Suurhertsogiriigi alaline elanik. Toetust makstakse nõude esitamisel maksimaalselt 16 nädalat alates arstlikus tõendis märgitud eeldatavale sünnitustähtajale eelnevast kaheksandast nädalast.

5. Kohtuasja faktiliste asjaolude, vaidlustatud õigusnormide, menetluse käigu ning poolte väidete ja argumentide täpsem teave ilmneb kohtuistungil ettekandest ning neid mainitakse või käsitletakse edaspidi üksnes niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks.

Sünnitoetus

6. Mõlemad pooled on nõustunud, et sünnitoetus määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 tähenduses on sotsiaalne soodustus. Kõnealuse artikli kohaselt peavad võõrtöötajad saada toetust sarnaselt selle riigi kodanikest töötajatega.

7. Luksemburgi valitsus väidab esiteks, et vaidlustatud elamisnõue ei ole diskrimineeriv, kuna see kehtib samal viisil nii Luksemburgi kodanike kui ka teiste liikmesriikide kodanike suhtes.

8. Selle argumendiga ei saa nõustuda.

9. Nii asutamislepingu kui määruse nr 1612/68 artikli 7 võrdset kohtlemist käsitlevate sätete kohaselt on keelatud mitte üksnes avalik diskrimineerimine kodakondsuse alusel, vaid ka diskrimineerimise varjatud vormid, mis muid eristamiskriteeriume kohaldades viivad tegelikult sama tulemuseni (vt kohtuasi 152/73: *Sotgiu v. Deutsche Bundespost*, EKL 1974, lk 153, punkt 11).

10. See käsitleb nõuet, mille järgi ema peab olema elanud Suurhertsogiriigi territooriumil aasta enne lapse sündi, kuna seda nõuet on tegelikult kergem täita Luksemburgi kodanikul kui teiste liikmesriikide kodanikel (vt sellega seoses kohtuasi C-279/89: komisjon v. Ühendkuningriik, EKL 1992, lk I-5785, punkt 42).

11. Teiseks väidab Luksemburgi valitsus, et vaidlustatud elamisnõue on objektiivselt õigustatud lähtudes rahvatervise huvidest, kuna see on seotud sätetega, mille kohaselt sünnitoetuse maksmise tingimuseks on mitmete arstlike läbivaatuste läbimine.

12. Selle põhjendusega ei saa nõustuda. Käesoleva kohtuasja asjaoludel ei ole Suurhertsogiriigis eelneva elamise nõue ei vajalik ega asjakohane tervishoiu eesmärgi saavutamiseks. Kohustus läbida teatud arstlikud läbivaatused Suurhertsogiriigis on selle eesmärgi seisukohast tõepoolest asjakohane, kuid on ebaproportsionaalne mitte võtta arvesse arstlikke läbivaatusi, mis on läbi viidud teistes liikmesriikides.

13. Pealegi on Luksemburgi valitsuse argument sünnitoetuse teise osa suhtes ebaoluline, kuna esiteks saab kõnealust elamisnõuet täita ka lapse isa ning teiseks ei ole ema kohustuslikul sünnitusjärgsel läbivaatusel mingit seost sünnitusele eelnevat elamist käsitleva nõudega.

14. Luksemburgi valitsuse argumendiga, mille kohaselt on vaja tagada, et kõik arstlikud läbivaatused tehakse ühe arsti järelevalve all, ei saa nõustuda. Siin piisab tõdemisest, et Luksemburgi seadusandlus ei nõua mingil viisil, et kohustuslikud arstlikud läbivaatused peaksid toimuma sama arsti järelevalve all.

15. Seetõttu ilmneb, et vaidlustatud elamisnõue ei ole õigustatud rahvatervise huvidest lähtudes ning on vastavalt kokkusobimatu määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikega 2.

16. Sellise diskrimineeriva nõude kehtestamine on vastuolus ka asutamislepingu artikliga 52.

17. Artiklis 52 tagatakse ühe liikmesriigi kodanikele, kes soovivad füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseda teises liikmesriigis, sama kohtlemine nagu vastuvõtva riigi kodanikele ning keelatakse igasugune diskrimineerimine kodakondsuse alusel, mis takistab selliste tegevuste alustamist või jätkamist. See keeld ei hõlma üksnes ametialase tegevuse jätkamist käsitlevaid erisätteid, vaid ka, nagu ilmneb asutamisvabaduse piirangute kaotamise üldprogrammist (EÜT 1962, 2, lk 36), kõiki meetmeid, mis liikmesriigi mis tahes seaduse, määruse või administratiivse õigusakti kohaselt või sellise sätte või haldustavade kohaldamise tulemusena takistavad teiste liikmesriikide kodanikel jätkata oma tegevust füüsilisest isikust ettevõtjana, koheldes teiste liikmesriikide kodanikke asjaomase riigi kodanikest erinevalt.

18. Sellest järeldub, et elamisnõuete kehtestamine, mis on, nagu eespool juba tõdetud, diskrimineeriv sünnitoetuse maksmise osas, rikub asutamislepingu artiklit 52.

19. Komisjoni hagi tuleb seetõttu rahuldada selles osas, mis puudutab sünnitoetust.

Rasedustoetus

20. Rasedustoetuse küsimust tuleb uurida määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2, määruse nr 1408/71 ja asutamislepingu artikli 52 tähenduses. Nagu kohtujurist Jacobs on tõdenud oma ettepaneku punktides 32–34, ei ole kõnealuste sätete isikuline kehtivus sama.

21. Selles osas tuleb täpsustada, et kuna määrus nr 1612/68 on töötajate vaba liikumise osas üldiselt rakendatav, võib selle artikli 7 lõiget 2 kohaldada selliste sotsiaalsete soodustuste suhtes, mis samal ajal kuuluvad selgelt määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse.

22. Nagu Luksemburgi valitsus on suulise menetluse ajal möönnud, on rasedustoetus määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 tähenduses sotsiaalne soodustus. Kõnealuse artikli kohaselt peavad võõrtöötajad saada toetust sarnasel viisil kui selle riigi kodanikest töötajad.

23. Kostjaks oleva valitsuse argument, mille kohaselt elamisnõue ei ole diskrimineeriv, kuna see kehtib samal viisil nii Luksemburgi kodanike kui teiste liikmesriikide kodanike suhtes, tuleb tagasi lükata käesoleva otsuse punktides 9 ja 10 toodud põhjustel.

24. Seetõttu on kõnealune nõue vastuolus määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikega 2.

25. Komisjoni arvates on vaidlustatud nõue vastuolus ka määruse nr 1408/71 artikli 18 lõikega 1.

26. Kõnealuse sätte kohaselt peab selle liikmesriigi pädev asutus, kelle seadusandlus seab hüvitise saamise õiguse omandamise, säilitamise või ennistamise sõltuvusse kindlustus-, töötamis- või elamisperioodide täitumisest, vajalikul määral võtma arvesse teise liikmesriigi seadusandluse alusel täitunud kindlustus-, töötamis- või elamisperioode, nii nagu need oleksid täitunud tema poolt antud seadusandluse alusel.

27. Luksemburgi valitsus väidab siiski, et rasedustoetus ei kuulunud määruse nr 1408/71 materiaalsesse kohaldamisalasse ajal, mil põhjendatud arvamusega kooskõlas olev tähtaeg oli möödunud. Ta väidab, et rasedustoetus ei saanud kuuluda määruse kohaldamisalasse ajani mil seda muudeti 1, juunil 1992. aastal jõustunud nõukogu 30. aprilli 1992. aasta määrusega (EMÜ) nr 1247/92 (EÜT 1992, L 136, lk 1; ELT eriväljaanne 05/02, lk 41) , kuna pärast kõnealust muudatust on nüüd Luksemburgi rasedustoetusele selgesõnaliselt viidatud uues tekstis.

28. Euroopa Kohus on mitmeid kordi sedastanud, et määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse kuuluvate ja sealt väljajäetud hüvitiste vaheline erinevus rajaneb peamiselt konkreetse hüvitise koosseisu elementidel, eelkõige selle otstarbel ja andmise tingimustel, ning mitte sellel, kas seda liigitatakse siseriiklikes õigusaktides sotsiaalkindlustushüvitiseks (vt kohtuasi C-78/91: Hughes v. Chief Adjudication Officer, EKL 1992, lk I-4839, punkt 14).

29. Euroopa Kohus on korduvalt väitnud, et hüvitist saab käsitleda sotsiaalkindlustushüvitiseks, kui see antakse hüvitisesaajatele seaduses määratletud tingimustel, isiku vajadusi konkreetselt hindamata, ning tingimusel, et see on seotud ühe määruse nr 1408/71 artikli 4 lõikes 1 selgesõnaliselt loetletud riskiga (vt eelkõige eespool nimetatud Hughes'i kohtuasja punkt 15; kohtuasi C-356/89: Newton v. Chief Adjudication Officer, EKL 1991, lk I-3017; liidetud kohtuasjad 379-381/85 ja 93/86: Giletti jt, EKL 1987, lk 955, punkt 11 ning kohtuasi 249/83: Hoeckx v. Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Kalmthout, EKL 1985, lk 973, punktid 12–14).

30. Siinkohal tuleb märkida, et esiteks antakse vaidlustatud rasedustoetust käsitlevates sätetes hüvitisesaajatele seaduses ettenähtud õigus, isiku vajadusi individuaalselt ja kaalutledes hindamata (vt Hughesi otsus), ning teiseks, et rasedushüvitised on selgesõnaliselt nimetatud määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punktis a.

31. Luksemburgi valitsuse väitega, et mitteosamakselised hüvitised ei kuulu määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse, ei saa nõustuda. Kõnealuse määruse artikli 4 lõige 2 sätestatab selgesõnaliselt, et määrust kohaldatakse mitteosamakseliste kavade suhtes.

32. Sellest järeldub, et juba enne määruse nr 1247/92 jõustumist kohaldati rasedustoetuse suhtes määrust nr 1408/71 ja eelkõige selle artiklit 18. Suurhertsogiriik oli seetõttu kohustatud võtma arvesse teise liikmesriigi seadusandluse alusel täitunud elamisperioode, nii nagu need oleksid täitunud Luksemburgi seadusandluse alusel täitunud perioodid.

33. Lõpuks tuleks märkida käesoleva otsuse punktides 17 ja 18 toodud põhjustel, et komisjoni poolt vaidlustatud seadusandlusega kehtestatud elamispõue rikub ka asutamislepingu artiklit 52.

34. Eespool toodust järeldub, et hagi tuleb tervikuna rahuldada, ning seetõttu tuleb asuda seisukohale, et kuna Luksemburgi Suurhertsogiriik kehtestas rasedus- ja sünnitoetuste maksmisele elukohanõuded, on ta rikkunud määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikest 2, määruse nr 1408/71 artikli 18 lõikest 1 ja EMÜ asutamislepingu artiklist 52 tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

35. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud. Kuna Luksemburgi Suurhertsogiriik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista temalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS

otsustab:

1. Luksemburgi Suurhertsogiriik, kehtestades rasedus- ja sünnitoetuste maksmisele elamiskõue, rikkus nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires artikli 7 lõikest 2, nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes artikli 18 lõikest 1, mida kodifitseeriti nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83, ja EMÜ asutamislepingu artiklist 52 tulenevaid kohustusi.

2. Mõista kohtukulud välja Luksemburgi Suurhertsogiriigilt.

Rodríguez Iglesias

Zuleeg

Murray

Mancini

Joliet

Schockweiler

Moitinho de Almeida

Grévisse

Edward

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 10. märtsil 1993. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

Presidendi nimel

J.-G. Giraud

G. C. Rodríguez Iglesias